

FRIES SOCIAAL PLANBUREAU

BIJLAGEN BIJ RAADSPRESENTATIE VOORONDERZOEK

30 november 2020

VOORONDERZOEKEN

1. Destep

2. Verhuisbewegingen kwantitatief en kwalitatief

3. Analyse woonvisies

1. DESTEP ANALYSE

- ／ 1.1 Uitleg DESTEP
- ／ 1.2 Demografisch
- ／ 1.3 Economisch
- ／ 1.4 Sociaal-cultureel
- ／ 1.5 Technologisch
- ／ 1.6 Ecologische
- ／ 1.7 Politiek-juridisch

DESTEP

/ Hoe werkt een DESTEP Analyse

DESTEP is een middel waarmee een beeld verkregen kan worden van de externe (macro) omgeving waarin ,bijvoorbeeld, een gemeente actief is.

Inzicht in de externe omgeving van een gemeente is van belang om effectief gebruik te maken van de kansen en bedreigingen veroorzaakt door het landschap waarin zij opereert. Het afstemmen van het strategisch beleid op de bevindingen van DESTEP-analyse stelt een gemeente zo in staat om succesvol actief te zijn in haar omgeving.

/ DESTEP is een acroniem en staat voor:

Demografisch

Economisch

Sociaal-cultureel

Technologisch en mobiliteit

Ecologische

Politiek-juridisch

DEMOGRAFIE

ONTWIKKELINGEN

- / Ontgroening: aandeel jongeren neemt af
- / Vergrijzing: aandeel senioren neemt toe
- / Migratie: jonge inwoners naar de randstad
- / Huishoudensverdunning: meer kleine huishoudens
- / Kwalitatieve vs. Kwantitatieve vraag: Vraag naar meer woningen is van kortstondige aard.

ONTGROENING EN VERGRIJZING

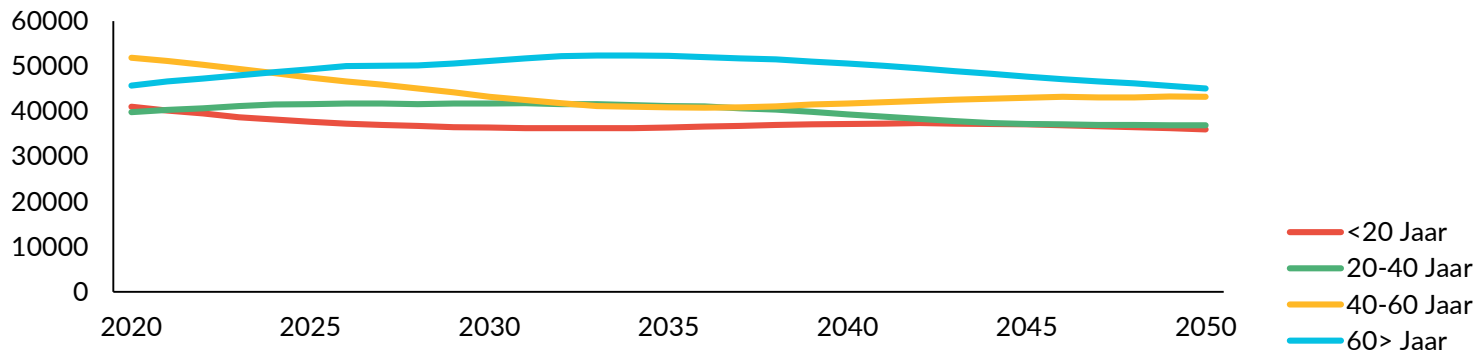
- ✓ Ontgroening betekent dat het aandeel kinderen en jongeren in de totale bevolking afneemt. Vooral in de afgelopen tien jaar is het aantal geboorten in Fryslân fors gedaald. Er wonen nu bijna 13.000 minder kinderen en jongeren (0 tot 25 jaar) in Fryslân dan tien jaar geleden.
- ✓ Vergrijzing betekent een toename van het aandeel senioren in de bevolking. In Fryslân is het aantal 65-plussers in Fryslân aanzienlijk toegenomen: van 14% van de bevolking in 2000 tot 21% in 2019. Het tempo van vergrijzing kent sterke regionale verschillen. Relatief de meeste senioren wonen op de Waddeneilanden, in Harlingen en in de Stellingwerven

MIGRATIE

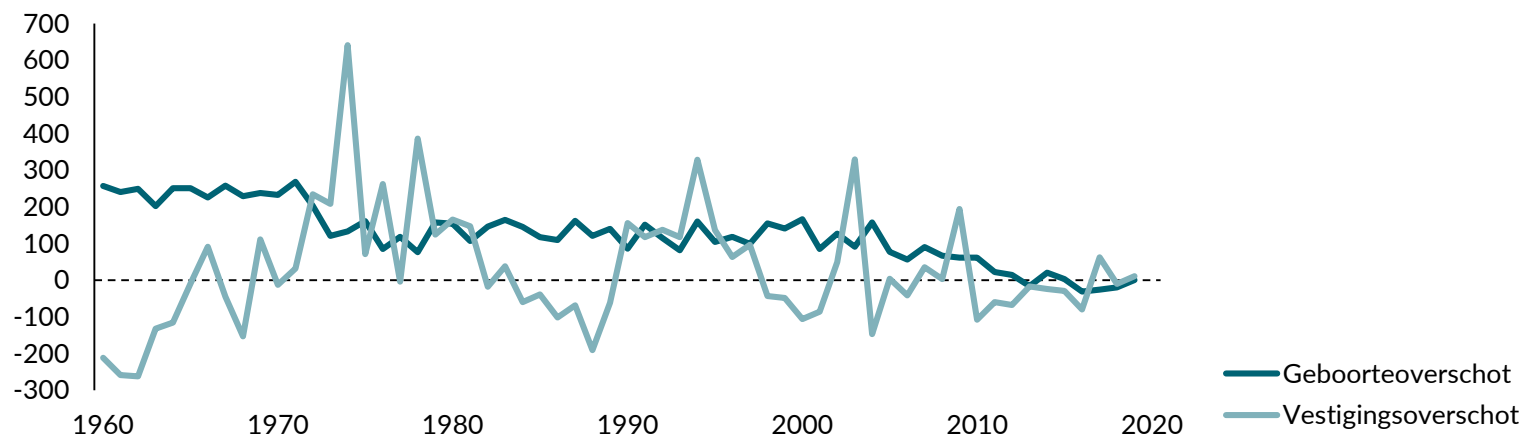
- ✓ Binnen Nederland is veelal sprake van een binnenlands vertrekoverschot van (jonge) inwoners die naar andere delen van het land verhuizen voor studie of werk. Dit vertrekoverschot wordt gedeeltelijk gecompenseerd door een buitenlands vestigingsoverschot van asiel- en arbeidsmigranten.
- ✓ Vanaf 2023 gaat de landelijke prognose uit van een structureel niveau van 8.000 asielmigranten per jaar.
- ✓ Van oudsher komen immigranten relatief vaak in de grote steden en stedelijke regio's terecht.
- ✓ Maar het herwaardering van het platteland en een mogelijke deurbanisatie zou kunnen leiden tot een nieuwe migratiestroom van steden richting kleine kernen.

BEVOLKINGSONTWIKKELINGEN EN PROGNOSES

Prognose bevolkingsaantal Zuidoost Fryslân (CBS, 2020)

Bevolkingsontwikkelingen gemeente Opsterland (CBS, 2020)

HUISHOUDENSVERDUNNING

- / Hoewel de totale bevolking van Fryslân niet of nauwelijks groeit, is in de afgelopen jaren het aantal huishoudens toegenomen.
- / Dit komt door de verdergaande afname van de gemiddelde huishoudgrootte:
 - Het aantal personen per huishouden daalt.
 - Het aantal gezinnen met kinderen is gedaald
 - Het aantal eenpersoonshuishoudens is toegenomen.

KWANTITATIEVE VS. KWALITATIEVE VRAAG

- / De groei van het aantal (kleine) huishoudens zorgt voor spanning op de woningmarkt.
- / Op korte termijn is er nog vraag naar woningen
- / Op lange termijn dreigt overaanbod.
- / Bovendien sluit het huidige woningaanbod niet aan op de verwachte toekomstige vraag naar meer woningen voor kleine huishoudens.

ECONOMIE

ONTWIKKELINGEN

- / Toenemende werkgelegenheid voor hoog en laaggeschoolde.
- / Sectorstructuur: vraag ligt vooral bij grote industriële en zakelijke dienstverlening.
- / Flexibele dienstverbanden: groei tijdelijke contracten en ZZP'ers.
- / Wendbaarheid werkenden: De vraag naar arbeid flexibiliseert.
- / Innovatievermogen: Friesland blijft achter.
- / Brede welvaart: er is meer dan alleen economische indicatoren.
- / Betekenis en circulaire economie: oog voor ecologische en sociale waarden.
- / Starters: aangewezen op particuliere huurwoningen.
- / Daklozen: landelijke verdubbeling in 10 jaar, ook onder zelfredzame dak en thuislozen.
- / Post-corona wonen

WERKGELEGENHEID

- ✓ De groei en krimp van het aantal banen wordt bepaald door de sectorstructuur, de ligging, het ondernemerschap, de innovativiteit, het aanpassingsvermogen, de veerkracht, de doorgroei van startende ondernemingen en de omvang en kwaliteit van het arbeidsaanbod.
- ✓ De afgelopen jaren is het aantal banen in Fryslân gegroeid, zij het in mindere mate dan het gemiddelde voor heel Nederland.
- ✓ De meeste banen in Fryslân zijn te vinden in de zorg, gevolgd door de sectoren handel en reparatie, en industrie en delfstoffenwinning.
- ✓ Landelijk zien we dat het relatieve belang van arbeid voor laaggeschoolde banen en vooral van hooggeschoolde banen toeneemt. Dit gaat veelal ten koste van de middelbare beroepsgroepen.
- ✓ Door vergrijzing en ontgroening is de verwachting dat Fryslân tot 2050 22 procent van de beroepsbevolking kwijtraakt.

SECTORSTRUCTUUR

- ✓ Landelijk zijn de verwachtingen relatief gunstig voor met name steden met een grote industriële sector, veel zakelijke dienstverlening (exclusief de financiële sector), specialisatie in de dienstensector en een belangrijke zorgsector.
- ✓ In de werkgelegenheidsstructuur van Fryslân zijn regionale verschillen:
 - Noordoost: relatief veel mensen in de bouw en industrie.
 - Noordwest: agrofood een belangrijke sector.
 - Leeuwarden: openbaar bestuur en zakelijke dienstverlening.
 - Waddeneilanden: toerisme en horeca.
 - Zuidoost: relatief groot aandeel in de handel en gezondheidszorg.
 - Zuidwest: relatief groot aandeel in zakelijke dienstverlening en handel

FLEXIBELE DIENSTVERBANDEN

- / De afgelopen vijftientig jaar is het aantal flexibele dienstverbanden toegenomen tot ongeveer 30% van de werkzame bevolking. Nederland is daarmee koploper flexibele arbeid in Europa.
- / Het aantal en aandeel van zzp'ers in de beroepsbevolking neemt hierbij toe.
- / De aantrekkelijke woonomgeving, de sectorstructuur en de leeftijdsopbouw van de beroepsbevolking zijn belangrijke verklaringen voor een relatief hoog aandeel zzp'ers in de beroepsbevolking.

WENDBAARHEID WERKENDEN

- / De vraag naar arbeid flexibiliseert, werkgevers stellen steeds hogere eisen aan werkenden en door technologische ontwikkelingen verdwijnen banen en komen er weer andere bij.
- / Voor de veerkracht van de regionale economie is wendbaarheid van de werkenden belangrijk.
- / De overheid stimuleert mensen daarom om te blijven leren, ook als ze al een baan hebben.
- / Bepaalde groepen in de samenleving blijven echter achter in de deelname aan scholing. Dit geldt vooral voor lager opgeleiden, ouderen, en mensen met een tijdelijk arbeidscontract.

INNOVATIEVERMOGEN

- ✓ In de ING Innovatieindex wordt het innovatievermogen van een provincie berekend op basis van vijf factoren.
 - Jongerenpotentieel (werkgevers werken voor innovatie liever met jongere medewerkers),
 - competenties (hoger opgeleiden vormen potentiële innovators),
 - Bedrijvendynamiek
 - flexibiliteit (aandeel zelfstandigen)
 - innovatieve investeringen (patentaanvragen).
- ✓ Op deze index staat de provincie Fryslân op de 11e plaats als één van de achterblijvers.
- ✓ De lage positie van Fryslân wordt deels verklaard door het relatief lage aantal innovatieve investeringen (door MKB).
- ✓ Het Innovatiecluster rond Philips in Drachten (ICD) koppelt MKB en grootbedrijf in de hightech sector om innovatie aan te jagen

BREDE WELVAART

- / Brede welvaart laat zich moeilijk definiëren, maar legt de nadruk op “alles wat ons leven de moeite waard maakt”
- / Economische indicatoren zijn daarbij niet alomvattend als het gaat om het meten van de welvaart van de bevolking.
- / Zo blijkt uit onderzoek dat mensen uit de provincie Fryslân veel waardering hebben voor de rust en ruimte in de provincie. Ook lijkt de Friese samenleving een egalitaire samenleving te zijn waarbij er gemiddeld gesproken geen grote verschillen zijn tussen de inkomens en de waarden en normen. Verder lijkt de Friese bevolking veel waardering te hebben voor de taal, cultuur en de veiligheid in de provincie. Ook lijken Friezen minder waarde te hechten aan geld en status.

BETEKENIS EN CIRCULAIRE ECONOMIE

- ✓ De betekeniseconomie is een ontwikkeling waarbij de menselijke behoefte aan zingeving en betekenisvol handelen steeds meer het menselijk gedrag bepaalt en in het bijzonder ons economisch handelen. In de betekeniseconomie wordt niet gestreefd naar zo veel mogelijk winst en economische groei, maar zijn financiële, ecologische en sociale waarden zodanig in balans dat er sprake is van duurzame samenleving.
- ✓ In een circulaire economie staat het hergebruik van producten en grondstoffen centraal. Kringlopen worden gesloten. Het terugwinnen van waarde uit afvalstromen wordt hierbij een steeds belangrijker opgave. Product(onderdelen) worden zo ontworpen en op de markt gezet dat deze op kwalitatief hoogwaardige niveau opnieuw gebruikt kunnen worden. Als resultaat gaan consumenten en bedrijven bijvoorbeeld betalen voor het gebruik van een product of machine in plaats van het bezit.

POSITIE STARTERS & DAKLOOSHEID

- Starters zijn personen die voor het eerst een zelfstandige woonruimte betrekken. Voor hen is een sociale huurwoning bemachtigen vanwege de inkomensgrens en wachttijden. Tevens is de sprong naar een koopwoning in veel gevallen financieel te groot. Hierdoor zijn ze vaak aangewezen op particuliere huurwoningen.
- Sinds de eerste schatting in 2009, is het aantal dakloze 18- tot 65-jarigen in Nederland toegenomen van 17,8 duizend naar 39,3 duizend in 2018. Het aantal daklozen tussen 18 en 30 jaar is in deze periode verdrievoudigd,. Onder de huidige groep dak- en thuislozen zijn ook personen die in principe 'zelfredzaam' zijn, maar geen woning kunnen vinden vanwege het gebrek aan betaalbare woonruimte.

POST-CORONA WONEN?

- / Signalen dat corona de trek naar het platteland versterkt
 - Nog niet zichtbaar in de statistiek (pas vanaf 2021)
 - Wel duidelijke signalen van makelaars
- / Thuiswerkers stellen bovendien hogere eisen aan woning:
 - Aanwezigheid buitenruimte
 - Meer ruimte binnenshuis
 - Reistijd is minder van belang, maar internetinfrastructuur des te meer.

SOCIAAL CULTUREEL

ONTWIKKELINGEN

- / Groeiende ongelijkheid: perifere regio's blijven achter.
- / Transformatie sociaal domein: decentralisatie, participatie en zelfredzaamheid.
- / Toenemende eenzaamheid onder laagopgeleiden en senioren.
- / Senioren langer thuis wonen
- / Toenemende vraag niet-zelfredzame personen (75+'ers)
- / Transnationaal wonen en meerhuizigheid
- / Innovatie: Wonen onder gelijkgestemden & Tiny houses

GROEIENDE ONGELIJKHEID

- ✓ Recente studies van het SCP, de WRR en het PBL wijzen in de richting van toegenomen sociale ongelijkheid en segregatie.
- ✓ Vooral perifere regio's blijven achter in inkomen, opleiding, werkgelegenheid en gezondheid. Vanwege de kwetsbare economische structuur trekken kansrijke groepen weg die elders meer kansen zien. De achterblijvers zijn ouder, lager opgeleid en hebben minder te besteden dan het landelijk gemiddelde.
- ✓ Er is een groeiende groep die in onzekerheid en economische marginaliteit leeft (kortdurende baan, weinig sociale zekerheid, onzeker toekomstperspectief).
- ✓ Het integratiedebat staat eveneens in het teken van culturele tegenstellingen en groeiende polarisatie tussen 'oorspronkelijke bewoners' en nieuwkomers (migranten). Jongeren van migrantengroepen voelen zich buitengesloten en er is sprake van discriminatie op de arbeidsmarkt

TRANSFORMATIE SOCIAAL DOMEIN

- ✓ Sinds 1 januari 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor mensen en groepen die terug moeten vallen op (tijdelijke) ondersteuning om het hoofd boven water te houden (Wmo), voor de participatie van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt én voor de jeugdzorg. Volgens de Transitiecommissie Sociaal Domein is deze instrumentele transitie overwegend goed gegaan.
- ✓ In de verdere cultuuromslag staan de komende tijd vier zaken centraal:
 - het verhogen van participatie
 - het inrichten van integraal en samenhangend beleid en uitvoering
 - een verschuiving van de tweede naar de eerste en de nulde lijn: ontzorgen en normaliseren
 - een versterking van de eigen kracht en zelfredzaamheid

TOENEMENDE EENZAAMHEID

- / Enzaamheid is het ervaren van onvoldoende contacten en/of onvoldoende diepgang in contacten. Men kan bij niemand terecht, maakt geen deel uit van een vriendengroep, mist een hartsvriend, enz.
- / In 2012 scoorde 37% van 19+ inwoners van Opsterland en Friesland op matig/ernstig eenzaam. In 2016 was dat 42% voor Friesland en voor Opsterland 38%.
- / Opleidingsniveau van grote invloed: 48% lager-, 42% middel- en 35% hoger opgeleid (Fryslân, 2016).
- / Hoogste eenzaamheid onder ouderen, verklaarbaar vanwege frequente verlieservaringen. In 2016 scoorde 19-64 jarigen 38% eenzaam en 43% van de 65+.

LANGER THUIS WONEN

- / De Rijksoverheid heeft het programma Langer Thuis ontwikkeld.
- / Het programma Langer Thuis heeft als doel dat ouderen in hun eigen omgeving zelfstandig oud kunnen worden, met een goede kwaliteit van leven. Het programma richt zich op ondersteuning en zorg thuis, mantelzorgers en vrijwilligers zorg en welzijn, en wonen.
- / Veel ouderen die zorg of ondersteuning nodig hebben, kunnen toch zelfstandig blijven wonen. Soms is daarvoor een aanpassing aan de woning nodig. In andere gevallen heeft een verhuizing de voorkeur.

TOENEMENDE VRAAG NIET-ZELFREDZAME PERSONEN

- / Een grotere zorgvraag door de toename van de pluriforme groep 'zorgbehoevende 75-plussers'
- / In combinatie met:
 - een afnemend aantal mantelzorgers (die zelf ouder en kwetsbaarder worden).
 - een afnemend aantal professionals (waarbij hun (loon)kosten zullen stijgen).
- / Gevolg: discrepantie tussen een groeiende zorgvraag en het teruglopend aantal zorgende.

TRANSNATIONAAL WONEN EN MEERHUIZIGHEID

- ✓ 'Transnationaal wonen' betreft burgers die tussen twee landen pendelen en daar wisselend wonen. Denk daarbij aan hoogopgeleide expats, maar ook aan oudere migranten die in Nederland in een sociale huurwoning wonen, en regelmatig voor langere tijd afreizen naar het land van herkomst, zonder definitief te remigreren.
- ✓ Laatste jaren veel vraag naar recreatiewoningen. Door het hoge aantal verkopen is het beschikbare aanbod aan recreatiewoningen in een jaar tijd met meer dan een kwart gedaald. Wel is er steeds meer sprake van een tweedeling. Aan de ene kant blijft er veel vraag naar goedkope woningen, tot € 100.000. Tegelijk neemt het aandeel verkopen in hogere segment, boven de € 200.000 met uitschieters tot boven de miljoen euro, verder toe. Dit gaat ten koste van het aantal verkopen in het middensegment.
- ✓ Tijdelijke huisvesting gastarbeiders is ook een vraagstuk. In Nederland verblijven ongeveer 400.000 arbeidsmigranten uit Oost-Midden- en Zuid-Europa (EU-arbeidsmigranten). De verwachting is dat de vraag naar (tijdelijke) woonruimte voor deze groep de komende jaren blijft.

WONEN ONDER GELIJKGESTEMDEN & TINY HOUSES

- ✓ Er is een toenemende behoefte om te wonen met of naast gelijkgestemden. Voorbeelden zijn
 - Knarrenhof
 - Land van Een, Surhuizum
 - Ecodorp Frijlân, nabij Leeuwarden
- ✓ Een tiny house is een woning met een oppervlakte van maximaal vijftig vierkante meter. Redenen waarom mensen voor dergelijk woonproduct kiezen zijn divers:
 - Verkleinen ecologische voetdruk
 - Wens tot zelfvoorzienend leven (autarkisch wonen)
 - Kostenbesparing
 - Buiten leven
 - Wonen onder gelijkgestemden

TECHNOLOGIE EN MOBILITEIT

ONTWIKKELINGEN

- / Opkomst robotica (M2M, soft bots) en verlies middenmanagement banen
- / Technologie optimisme vs. Pessimisme: welke groepen plukken de vruchten?
- / Digitale kloof
- / Innovatie: Glasvezel platteland, Opkomst e-bike, Lelylijn, Zorgtechnologie & Flexwonen.

OPKOMST ROBOTICA

- / Het machineleren of M2M (machine-to-machine-learning) maakt dat robots steeds beter repeterende handelingen kunnen uitvoeren.
- / Robots van software (softbots) gaan een grotere rol spelen in het analyseren van data en het nemen van beslissingen. Ze zullen in toenemende mate worden ingezet in de interactie met mensen.
- / Maar het kan banen gaan kosten wanneer robots repeterende taken in industrie en menselijke dienstverlening (ook in de publieke sector) overnemen.
- / De verwachting is dat vooral in het middenmanagement banen verloren gaan.
- / Aan de andere kant weten we nog niet wat robotica gaat opleveren aan nieuwe producten, diensten en beroepen (denk aan programmeurs, designers, en monteurs).

TECHNOLOGIE: OPTIMISME VS. PESSIMISME?

- / Technologie biedt nieuwe kansen, mogelijkheden en oplossingen
- / Hamvraag is of deze ten goede komen van ons allemaal. Sommige groepen of gebieden plukken eerder vruchten dan anderen. Hier door kan het onbedoeld kansenongelijkheid in de hand werken.
- / Tevens rekt technologische innovatie en adaptie de grenzen van onze invloedssfeer op. Hoe moet er om worden gegaan met nieuwe mogelijkheden rondom data-gedreven werken, zoeken naar nieuwe afwegingskaders? Denk aan Normatieve vraagstuk, kosten-baten en doelgroep?

DIGITALE KLOOF

- ✓ Niet iedereen wil of kan dat met dezelfde adoptiesnelheid. Zo had in 2015 bijna 1,2 miljoen personen nog nooit gebruik gemaakt van het internet, dit komt neer op 8 procent van de personen van 12 jaar of ouder (bron CBS juni 2016)
- ✓ De mensheid als collectief neemt de technologie steeds sneller aan. Maar dat draagt niet automatisch bij aan maatschappelijke doelen als duurzaamheid, solidariteit, inclusiviteit en goede omgangsvormen.

GLASVEZEL PLATTELAND

- ✓ Snel internet is van belang voor de leefbaarheid en werkgelegenheid van het platteland. Een goede internet verbinding zorgt bijvoorbeeld voor dat het wonen in kleine kernen ook interessant is voor (hoogopgeleide) mensen die thuis werken.
- ✓ Bij sommige buitengebieden (zogenoeten witte vlekken) die niet interessant zijn voor telecombedrijven hebben burgers de handen ineem geslagen en samen met de gemeente een businesscase gemaakt. Het doel van de burgers is voornamelijk om het platteland leefbaar te houden en leegloop van de jongere generaties te voorkomen.

OPKOMST E-BIKE

- ✓ In Nederland komen steeds meer e-bikes. In 2018 zijn een record aantal van 400.000 van dit type fiets in Nederland verkocht. Van alle verkochte fietsen is nu meer dan 40% een e-bike, terwijl dit in 2007 nog maar 6% was.
- ✓ Met dit type fiets kun je behoorlijke afstanden afleggen en tegelijkertijd krijg je je gezonde lichaamsbeweging in de buitenlucht. Waar een gemiddelde fietstocht met een gewone fiets 15km is, doen gebruikers van een e-bike 25km. Ideaal voor woon-werk verkeer en dorpen waar voorzieningen verdwijnen. Op het Friese platteland is het gebruik van dit type fiets steeds vaker een alternatief voor het openbaar vervoer (FSP, 2019)
- ✓ Een sneller type elektrische fiets is de speedpedelec. Hiermee kan tot 45 kilometer per uur worden gereden. 11,4 van de 10.000 inwoners in Friesland in 2020 heeft een speedpedelec (CBS, 2020). Grootschalig gebruikt vergt echter wel investeringen in de infrastructuur.
- ✓ Maar er zijn ook zorgen. Van alle fietsongevallen met een dodelijke afloop was in 2018 twee derde tussen de 50 en 85 jaar (CBS, 2019). En nu ook de jongeren deze fiets ontdekken, lopen ook zij meer risico.

MOGELIJKE KOMST LELYLIJN

- ✓ De Lelylijn, een trein verbinding tussen Groningen-Drachten-Heerenveen-Lelystad waarmee de verbinding met Amsterdam beter en sneller is, lijkt voor nu weer van de politieke agenda. Maar de impact van zo'n treinverbinding is groot.
- ✓ Door de lage verstedelijking en grote afstanden tussen kernen is er in Fryslân een grote auto-afhankelijkheid en beperkte netwerkvorming.
- ✓ Tevens is leid de ongelijkheid tussen de 'randstad' en het 'noorden' tot onvrede, wantrouwen, wederzijds onbegrip en vermindering van sociale samenhang.
- ✓ De perifere ligging en relatief beperkte keuzevrijheid -veroorzaakt door een lagere beschikbaarheid van banen binnen 60 minuten OV- en auto-reistijd maakt Noord-Nederland economische kwetsbaar.
- ✓ De Lelylijn kan leiden tot het creëren van één 'Daily Urban system' met de Randstad en Noord-Nederland. Met als effect een verwachte groei van recreatie en toerisme in het noorden en een potentiële groei van 100.000 inwoners. Analyses laten zien dat 'iedereen en alles wint met de Lelylijn' (VNO NCW noord, 2020)

ZORGTECHNOLOGIE

- / Fryslân heeft een sterk vergrijzende bevolking, maar het aantal zorgprofessionals en potentiële mantelzorgers groeit niet mee. Met name in krimpregio's. Bovendien wordt van ouderen verwacht dat ze langer zelfstandig thuis blijven wonen. Een oplossing is het gebruik van technologie in de zorg.
- / Zorgtechnologie zijn bijvoorbeeld technologie die de zelfredzaamheid van thuiswonende ouderen vergroot, technologie die bijdraagt aan een gezondere leefstijl, aan vroeg signalering en zorg voor elkaar, maar ook technologie die zorg op afstand mogelijk maakt.
- / Maar mensen met een intensieve zorgvraag te en Ouderen zien minder nut in het gebruik van technologie. Tevens bestaat er de angst van een mogelijke 'verarming van persoonlijk contact (FSP 2020).

FLEXWONEN

- / Flexwonen ontwikkelt zich naast het reguliere huren en kopen tot een nieuw segment in de woningmarkt.
- / Flexwoningen zijn kleine woningen die verplaatsbaar, stapelbaar, schakelbaar of splitsbaar zijn.
- / Daarnaast heeft een van de volgende aspecten een tijdelijk karakter:
 - de woning zelf
 - de bewoning (door het gebruik van tijdelijke huurcontracten)
 - de locatie

ECOLOGIE

ONTWIKKELINGEN

- / Wettelijke verankerde klimaatdoelstellingen van 2030 en 2050
- / Energietransitie en maatschappelijke transitie.
- / Afnemende biodiversiteit
- / Verduurzaming landbouw
- / Verduurzaming woningvoorraad
- / Circulair bouwen

KLIMAATDOELSTELLINGEN

- / Er is de ambitie om de opwarming van de aarde door de emissie van broeikasgassen in deze eeuw te beperken tot maximaal 20 C. Dit betekent dat de emissies van broeikasgassen in 2050 80% tot 95% minder moeten zijn dan in 1990.
- / Hiervoor is een drastische verandering van onze manier van leven, wonen, werken, vervoer, recreëren, produceren en consumeren nodig.
- / Bijv. Energie neutrale woningen, koolstofarm vervoer, overgang van fossiele brandstoffen naar hernieuwbare, opslag en gebruik van CO₂, en een substantiële vermindering van de consumptie van dierlijke producten.

Het klimaatbeleid voor 2030 en 2050 wettelijk zijn verankerd:

- / Nederland moet in 2050 de uitstoot van broeikasgassen met 95% gereduceerd hebben t.o.v. 1990;
- / Voor 2030 is een tussentijds streefdoel gesteld van 49% broeikasgasreductie; en
- / Voor 2050 is, eveneens als streefdoel, opgenomen dat de elektriciteitsproductie 100 % CO₂-neutraal is.

ENERGIETRANSITIE

- ✓ Nederland staat aan het begin van de transitie naar een CO2-emissieloze energievoorziening.
- ✓ In het Klimaatakkoord (2019, p. 4) wordt de energietransitie beschreven als een 'maatschappelijke transitie': *het behalen van de klimaatdoelen raakt aan het leven van alledag en is van invloed op hoe we wonen, werken, ons verplaatsen, ons huis verwarmen, wat we eten, consumeren, enzovoort.*
- ✓ De energietransitie brengt ingrijpende veranderingen met zich mee die woningeigenaren confronteert met maatregelen die tot achter de voordeur reiken en in hun portemonnee voelbaar zijn (Steenbekkers & Scholte, 2019).
- ✓ De omvangrijke en maatschappelijke veranderingen kosten tijd en door de veranderingen in de directe leefomgeving van mensen zal er onvermijdelijk weerstand zijn (De Vries et al., 2019). Hierdoor is een lokale dialoog noodzakelijk (Energieagenda, 2016).

AFNEMENDE BIODIVERSITEIT

- ✓ Wereldwijd staat biodiversiteit onder druk door menselijke activiteiten. Door omzettingen van natuur in landbouwgrond en door urbanisatie is op veel plekken in de wereld de oorspronkelijk aanwezige biodiversiteit verloren gegaan.
- ✓ In Nederland is door gebruik van het omringende gebied (zoals intensief landbouwkundig gebruik of door bebouwing en verkeer) staan natuurgebieden onder druk.
- ✓ Verlies en versnippering van natuurgebieden, een toestroom van meststoffen en chemische stoffen zijn oorzaken waardoor soorten organismes ook uit de natuurgebieden verdwijnen.
- ✓ Voor de mens is biodiversiteit belangrijk, het levert namelijk talloze diensten en producten aan de maatschappij en economie. Bijvoorbeeld bestuiving door insecten en waterzuivering. Maar ook intrinsieke waarden spelen een rol voor de mens.

VERDUURZAMING LANDBOUW

- / De landbouwsector is van oudsher erg belangrijk voor Fryslân. Deze sector zorgt voor voedsel, bedrijvigheid en werkgelegenheid. Maar ook een belangrijke bijdrage in de vormgeving van het Friese landschap. Ruim driekwart van het landoppervlak van Fryslân bestaat uit landbouwgrond (CBS, 2018).
- / De transformatie tot een hoogproductieve, kennisintensieve, concurrerende en economisch zeer efficiënte sector heeft er voor gezorgd dat het landschap is veranderd tot gelijkvormige akkers, grotere monoculturen, minder bloemrijke weiden en afnemende populaties van weidevogels.
- / Tevens komen minder burgers in direct contact met 'boeren' (LNV, 2018).
- / Waar eerder schaalvergroting binnen de landbouw prominent was is tegenwoordig steeds meer aandacht voor verduurzaming van de sector. Bijvoorbeeld biologische landbouw, natuur- en landschapsbeheer, milieu, weidevogels, biodiversiteit en de open ruimte (FSP, 2018)

VERDUURZAMING WONINGVOORRAAD

- ✓ Het verduurzamen van de woningvoorraad is een van de grotere opgaven in de energietransitie.
- ✓ De gebouwde omgeving is verantwoordelijk voor rond 13 procent van alle Nederlandse emissies. De woningvoorraad is daarmee een van de meest energie-verbruikende sectoren; dit geldt niet alleen in Nederland maar ook in de rest van de wereld.
- ✓ In het Klimaatakkoord is de ambitie uitgesproken om de CO₂-uitstoot in 2030 met 49 procent te verminderen ten opzichte van 1990. Tot 2021 moeten er jaarlijks 50.000 woningen worden verduurzaamd en daarna moet het tempo fors omhoog naar 200.000 woningen per jaar tot 2030 om deze doelstelling te kunnen halen. Ook moeten de huurhuizen van woningcorporaties dit jaar al energielabel B of hoger hebben.
- ✓ De verduurzaming van de woningvoorraad gaat dusver echter minder snel dan nodig om de doelen uit het Klimaatakkoord te halen.

CIRCULAIR BOUWEN

- / Circulair bouwen is het (verder) reduceren van primair grondstofgebruik, het hergebruiken of recyclen van gebruikte materialen en het beperken van bouw- en sloopafval.
- / In 2017 heeft Bouwend Nederland, met 180 andere partijen, het Grondstoffenakkoord getekend. Ambities:
 - streven naar 10% circulair inkopen in 2020 door overheden
 - 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030 (ten opzichte van 2014)
 - 2050 Nederland circulair

POLITIEK JURIDISCH

ONTWIKKELINGEN

- / Toenemende maatschappelijke onvrede en vertrouwen in de overheid.
- / Verandering politiek debat en de nivellering van de politiek.
- / Burgerparticipatie
- / Bewonersinitiatieven en omgevingswet 2022
- / Zelfbewoningsplicht en verhuurderaftrek.
- / Huurtoeslag en hypotheekrenteaftrek.

MAATSCHAPPELIJKE ONVREDE EN VERTROUWEN OVERHEID

- ✓ Eind 2016 vond 53% van de Nederlanders dat het de verkeerde kant opgaat met de samenleving, terwijl slechts 37% vindt dat het de goede kant op gaat. Men maakt zich zorgen over de verruwing van de omgangsvormen, de manier van samenleven, normen en waarden, immigratie, vluchtelingen, integratie en de gezondheidszorg.
- ✓ Met het economisch herstel na de crisis is ook het vertrouwen in de politiek de laatste jaren gestegen, precies zoals de verklaringsmodellen voorspellen. Het cynisme over de politiek en politici is daarentegen juist gedaald. Maar er is ook groep Nederlanders die politici niet vertrouwt, en die de democratie de rug dreigt toe te keren. Dat zijn kiezers die vaak in de hoek zitten waar klappen vallen.
- ✓ Uit een recent corona-onderzoek van FSP werd ontdekt dat Friezen nu minder vertrouwen (gemiddelde 6.1) hebben in de overheid dan in het voorjaar (gemiddelde 6.8). Vooral werkende met tijdelijk contract hebben weinig vertrouwen (gemiddelde 5.3) (FSP, 2020)

NIVELLERING POLITIEK EN VERANDEREND DEBAT

- ✓ Inhoudelijk is er een vrij eenzijdige 'framing' in het maatschappelijke en politieke debat. Feiten doen er lang niet altijd toe of worden eenzijdig belicht. Daarbij is het goede nieuws (de afname van de armoede in de wereld, de sterke toename van de levensverwachting, etc.) niet of nauwelijks onderdeel van het politieke debat. Het politieke debat voert men bovendien in toenemende mate buiten de formele overlegorganen en in de sociale media. Daarmee verandert de snelheid, dynamiek en toon van het debat.
- ✓ Nederland is veranderd van een systeem met twee grote partijen en een middelgrote, naar een systeem met minstens zeven middelgrote partijen. Er is een gelijk spelveld ontstaan, waarbij al deze partijen op korte termijn kunnen pieken (zoals het FvD in maart, en de PvdA met de Timmermanbonus in mei) of dalen (zoals de SP en de PVV). Deze nivellering heeft belangrijke gevolgen voor het bestuur. Er zijn niet alleen getalsmatig steeds meer partijen nodig om een meerderheidscoalitie te sluiten, die meerderheidscoalities zullen moeizamere compromissen moeten sluiten omdat ze uit uiteenlopende partijen moeten bestaan.

BURGERPARTICIPATIE

- / De huidige participatiesamenleving vraagt een actieve bijdrage van de burger. Daarmee is het ook vanzelfsprekend geworden dat burgers kunnen meepraten over de ontwikkeling van lokaal sociaal beleid. 45% van de inwoners van Fryslân geeft aan dat zij graag door hun gemeente betrokken wil worden bij de ontwikkeling van beleid. Waarbij vooral vanuit inwonersperspectief een bijdrage leveren aan het verbeteren van sociaal beleid en de uitvoering van dat beleid.
- / Een eerder FSP-onderzoek laat zien dat het betrekken van burgers bij de ontwikkeling van sociaal beleid grote uitdagingen met zich meebrengt. Burgers en gemeenten hebben niet altijd dezelfde verwachting en het blijkt lastig om deze op elkaar af stemmen. Bovendien wordt het vertrouwen van adviesraden in de gemeente regelmatig op de proef gesteld, bijvoorbeeld wanneer zij pas in een later stadium bij de ontwikkeling van sociaal beleid worden betrokken of wanneer onduidelijk blijft wat de gemeente met hun adviezen heeft gedaan (FSP, 2020).

BEWONERSINITIATIEVEN EN OMGEVINGSWET 2022

- ✓ Bewonersinitiatieven spelen door bezuinigingen in zorg en welzijn een steeds belangrijkere rol bij het verminderen en voorkomen van maatschappelijke problemen. Dergelijke projecten zorgen ervoor dat individuen of groepen mensen meer in contact staan met elkaar en die voorkomen of verminderen daarmee sociale uitsluiting.
- ✓ Op 1 januari 2022 staat de inwerkingtreding van de omgevingswet gepland. De nieuwe wet is een vereenvoudiging van een huidige pakket aan wetgeving rondom de leefomgeving. Hierdoor zou het theoretisch gemakkelijker moeten zijn om nieuwe ruimtelijke projecten te starten met meer ruimte voor lokale keuzes. Tevens biedt de omgevingswet ook meer kansen om te werken aan een gezonde en ecologisch verantwoorde leefomgeving (Movisie, 2017).

ZELFBEWONINGSPLICHT EN VERHUURDERHEFFING

- ✓ Het kabinet onderzoekt de mogelijkheden van een zelfbewoningsplicht. Deze woonplicht dwingt huiseigenaren om de aangekochte woning zelf te bewonen. Ook woningcorporaties maken al langere tijd gebruik van een zelfbewoningsplicht. Zij leggen deze plicht contractueel op. Vaak gebeurt dit in de vorm van een anti-speculatiebeding in een leveringsakte.
- ✓ Verhuurders die meer dan 50 huurwoningen bezitten, betalen een heffing over de WOZ-waarde van de huurwoningen. De verhuurderheffing werd ingevoerd om de woningmarkt beter te laten functioneren. Maar er is steeds meer kritiek op heffing. Met het eventuele afschaffen van de heffing kan er structureel geld vrij komen voor de bouw van sociale huurwoningen en verduurzaming van de sociale huurvoorraad.

HUURTOESLAG EN/OF HYPOTHEEKRENTAFTREK

- ✓ Op verzoek van de werkgroep 'Ruimte voor wonen' heeft het CPB onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke afschaffing van huurtoeslag en/of hypotheekrenteaftrek als ondersteuning van toekomstig beleid.
- ✓ De effecten zijn het grootst bij het pakket waarbij de hypotheekrenteaftrek vervalt, met een hogere algemene vrijstelling die zowel door huurders als eigenaars-bewoners kan worden benut en waarbij de overdrachtsbelasting wordt afgeschaft. Ook wordt de huurtoeslag ontkoppeld van de werkelijke huur, waardoor het moeilijker wordt om een dure woning te huren.
- ✓ Het verlagen van de hypotheekrenteaftrek zou kunnen leiden tot een betere werking van de woningmarkt, lagere huizenprijzen en meer welvaart.

1.8 SLOTWOORD: VAN MACRO NAAR NANA

De omgeving van gemeente Opsterland is volop in ontwikkeling. Door actief grotere trends en veranderingen in de gaten te houden, kan de gemeente haarzelf en haar inwoners behoeden voor eventuele tegenslagen en op tijd anticiperen op nieuwe ontwikkelingen.

DESTEP, en andere omgevingscans, geven de **Macro** omgeving weer, waar de gemeente zelf geen directe invloed op heeft. Door deze bevindingen te kennen kan zij wel op **Meso**_niveau beleid creëren dat op **Micro** (woonkernen en organisaties) en **Nano** niveau (de burger) invloed heeft.

- / Wat zijn volgens u de meest prangende ontwikkelingen? Hoe is dit in 10 jaar?
- / Wat ligt er als grondslag van deze ontwikkelingen? Wat veroorzaakt/stuurt deze ontwikkelingen?
- / Wat zijn volgens u maatregelen die preventief of bevorderend kunnen werken?

2. VERHUISBEWEGINGEN

- ／ **Methodologie**
- ／ **In-verhuizingen (vestigings)**
- ／ **Uit-verhuizingen (vertrekkers)**
- ／ **Bewegingen binnen Opsterland**

METHODOLOGIE: KWANTITATIEVE DEEL

- / Bron: CBS microdata
- / Huidige gemeentelijke indeling met terugwerkende kracht voor hele onderzoeksperiode
- / Herkomst en bestemming voor elke verhuizing vanuit en naar regio ZO
- / Gecategoriseerd naar:
 - 1) leeftijd
 - 2) huishoudenstype
 - 3) kerntype
 - 4) herkomst/bestemming locatie
- / Voorlopige/tussen resultaten, het onderzoek loopt nog.

METHODOLOGIE: KWALITATIEVE EXPLORATIES

Tot nu toe 7 interviews, telefonisch en online:

- Mensen die zich vestigen in de gemeente Opsterland (2x)
- Mensen die vertrekken uit de gemeente Opsterland (5x)

Opleidingsniveau variërend van MBO-HBO.

Leeftijden tussen 23-65 jaar.

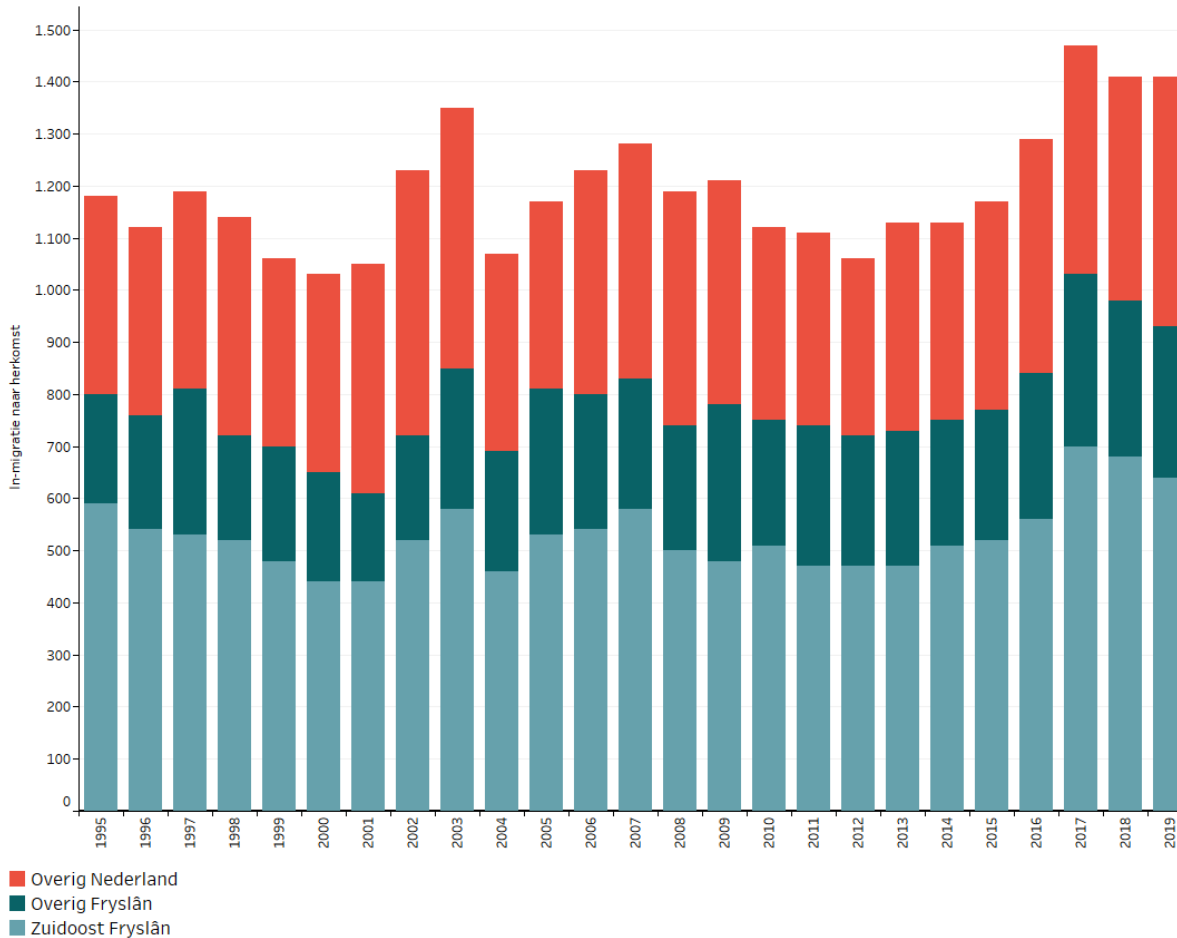
Interviews middels vragenlijst

Algemene bevindingen:

- / Afstand is geen probleem, alle geïnterviewden hebben een auto.
- / Geïnterviewden waarderen het bos, de rust en de ruimte in Opsterland.
- / De geïnterviewden ervaren een gevoel van gemoedelijkheid en verbondenheid in de dorpen.
- / Een (grote) tuin en een duurzame(re) woning worden als belangrijk benoemd.

IN-VERHUIZINGEN OPSTERLAND NAAR AANTALLEN

In-migratie in Opsterland naar herkomstregio, 1995 t/m 2019
(herkomst heel Nederland, buiten de gemeente)

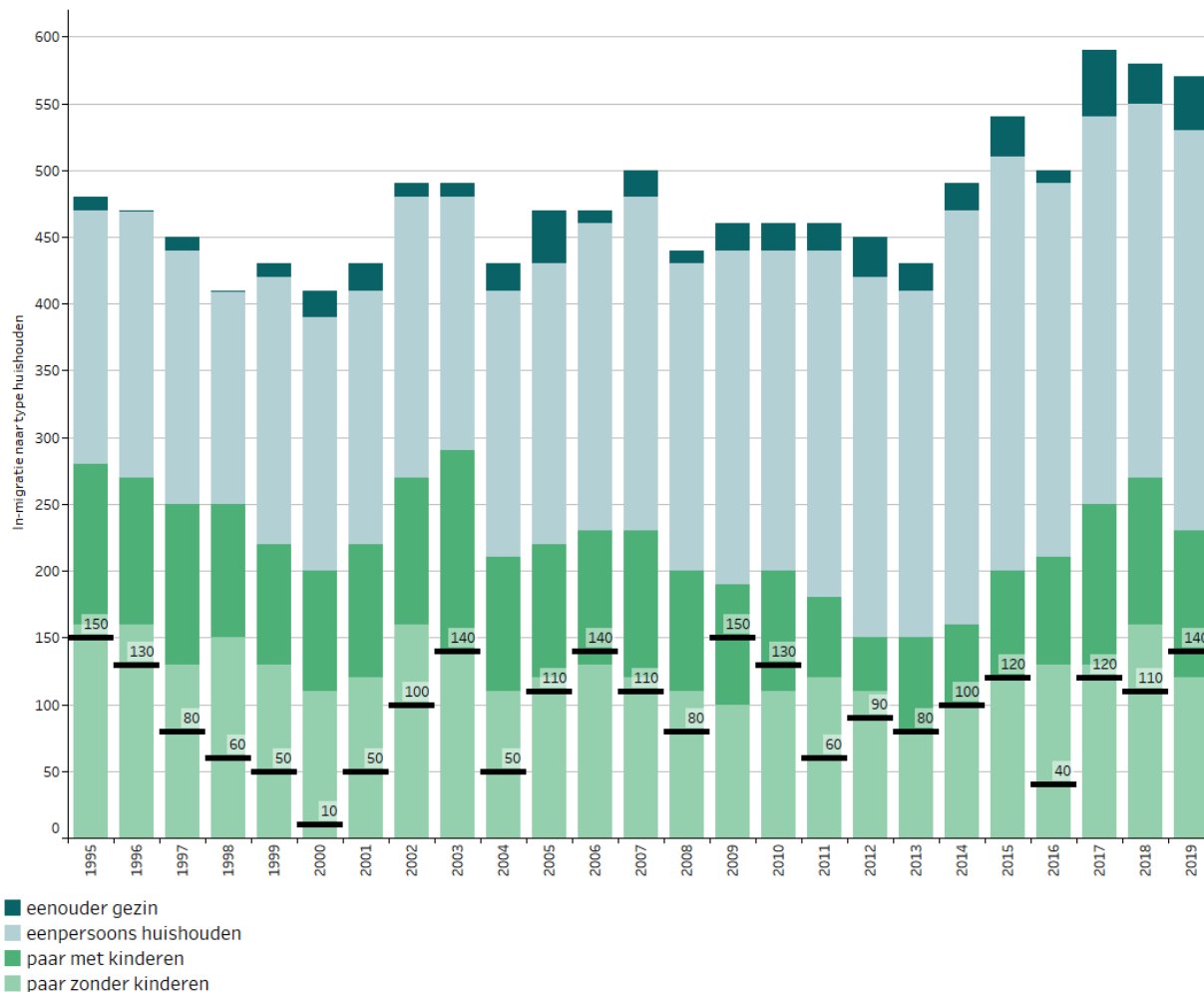
Laatste jaren verhuizen c.
1400 personen per jaar
naar Opsterland

Ruim 80% daarvan komt
uit Noord-Nederland (en
daarbinnen weer vnl. uit
ZOF)

Laatste jaren lichte groei,
maar fluctuatie op de
lange duur beperkt

IN-VERHUIZINGEN OPSTERLAND NAAR HUISHOUDENS

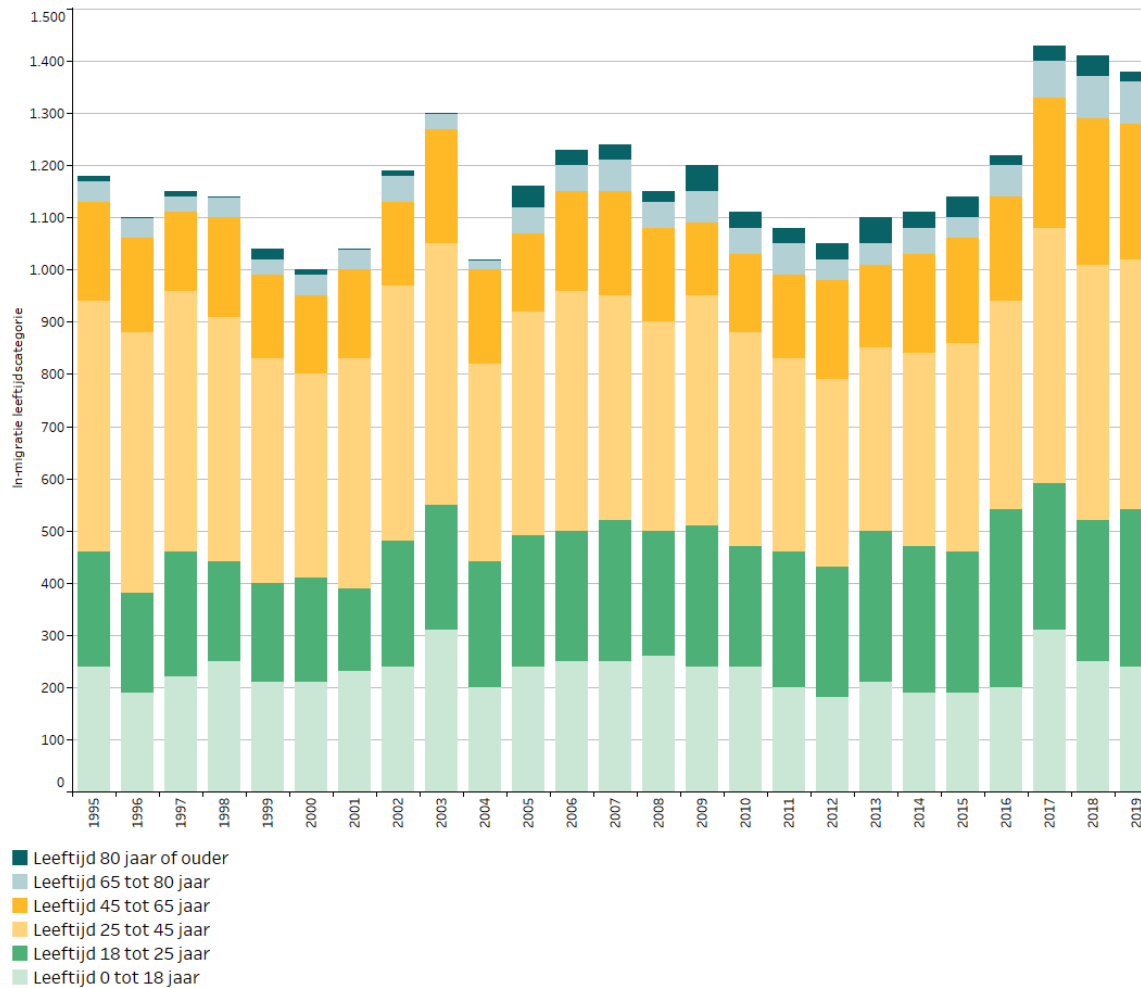
In-migratie en migratiesaldo van huishoudens naar huishoudenstype, Opsterland, 1995 t/m 2019
(herkomst heel Nederland, buiten de gemeente)

Laatste jaren komen er c.
100 huishoudens per jaar
bij, vnl. door de groei van
het aantal
éénpersoonshuishoudens

IN-VERHUIZINGEN OPSTERLAND

In-migratie van inwoners naar leeftijd, Opsterland, 1995 t/m 2019
(herkomst heel Nederland, buiten de gemeente)

'HENDRIK', EIND VIJFTIGER VERHUISD VAN SMALLINGERLAND NAAR WIJNJEUDE

Hendrik is, na ruim 20 jaar in Smallingerland, verhuisd naar Wijnjewoude met zijn vrouw, jongste zoon en moeder. Hij woont in een woonboerderij in het buitengebied, aan de rand van het bos. Hier vonden ze rust, ruimte en een geschikte woning (met apart gedeelte voor moeder) in een aansprekende omgeving van bos en grasland.

“De mobiliteit wordt alleen maar beter, ik denk dat je binnen enkele decennia je makkelijker kan verplaatsen omdat die auto’s automatisch gaan worden, robottaxi’s. Over 20 jaar zijn die er wel.”

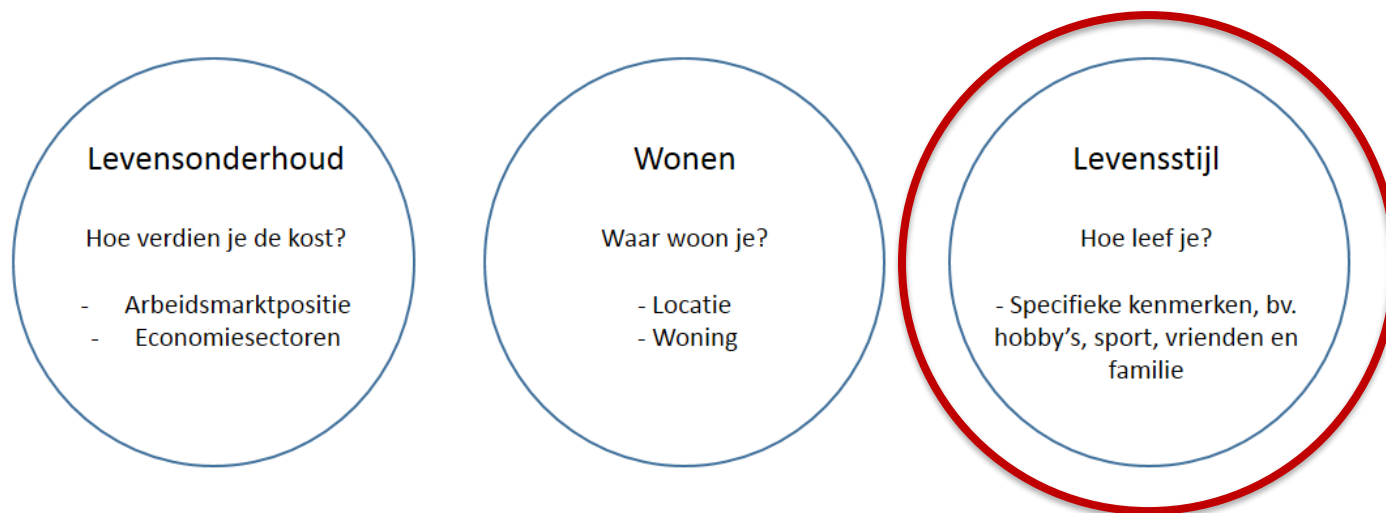

'BAS', DERTIGER VERHUIDS VAN GEM. GRONINGEN NAAR BEETSTERZWAAG

Bas is met zijn vriendin en 2 jonge kinderen verhuisd naar een nieuwbouwwoning in Beetsterzwaag. Daar kunnen de kinderen in alle rust en ruimte opgroeien. Bovendien wonen de grootouders in de buurt. Buren passen op elkaars kinderen en zoeken elkaar ook regelmatig op.

“We doen regelmatig samen spelletjes, ik drink regelmatig een biertje met de buurman. Kerst en oud & nieuw vieren we samen, ik heb de sleutel van de burens links en rechts dus we kunnen zo allemaal op elkaar passen om het zo maar te zeggen.”

VESTIGINGSMOTIEVEN

Cirkels gebaseerd op Kuhmonen, Kuhmonen and Luoto (2016).

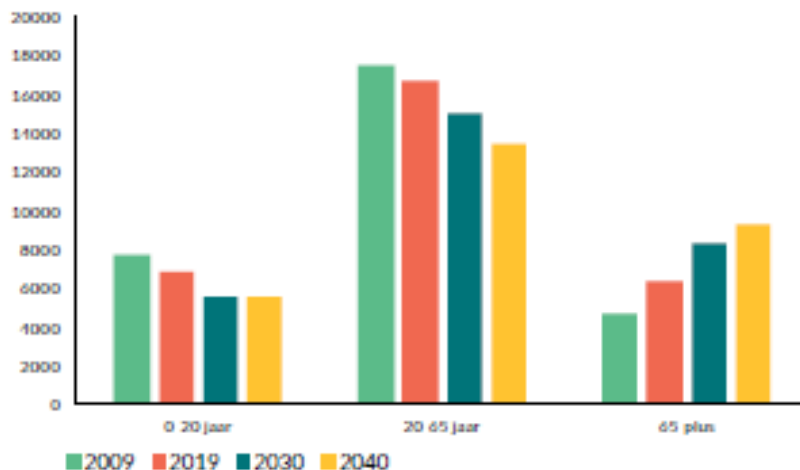
NATUURLIJKE DEMOGRAFISCHE BEWEGING WIJST OP LICHTE KRIMP

AANTAL INWONERS IN OPSTERLAND

2009	29.777
2019	29.723
2030	28.700
2040	28.200

Bron: CBS en prognose CBS 2019

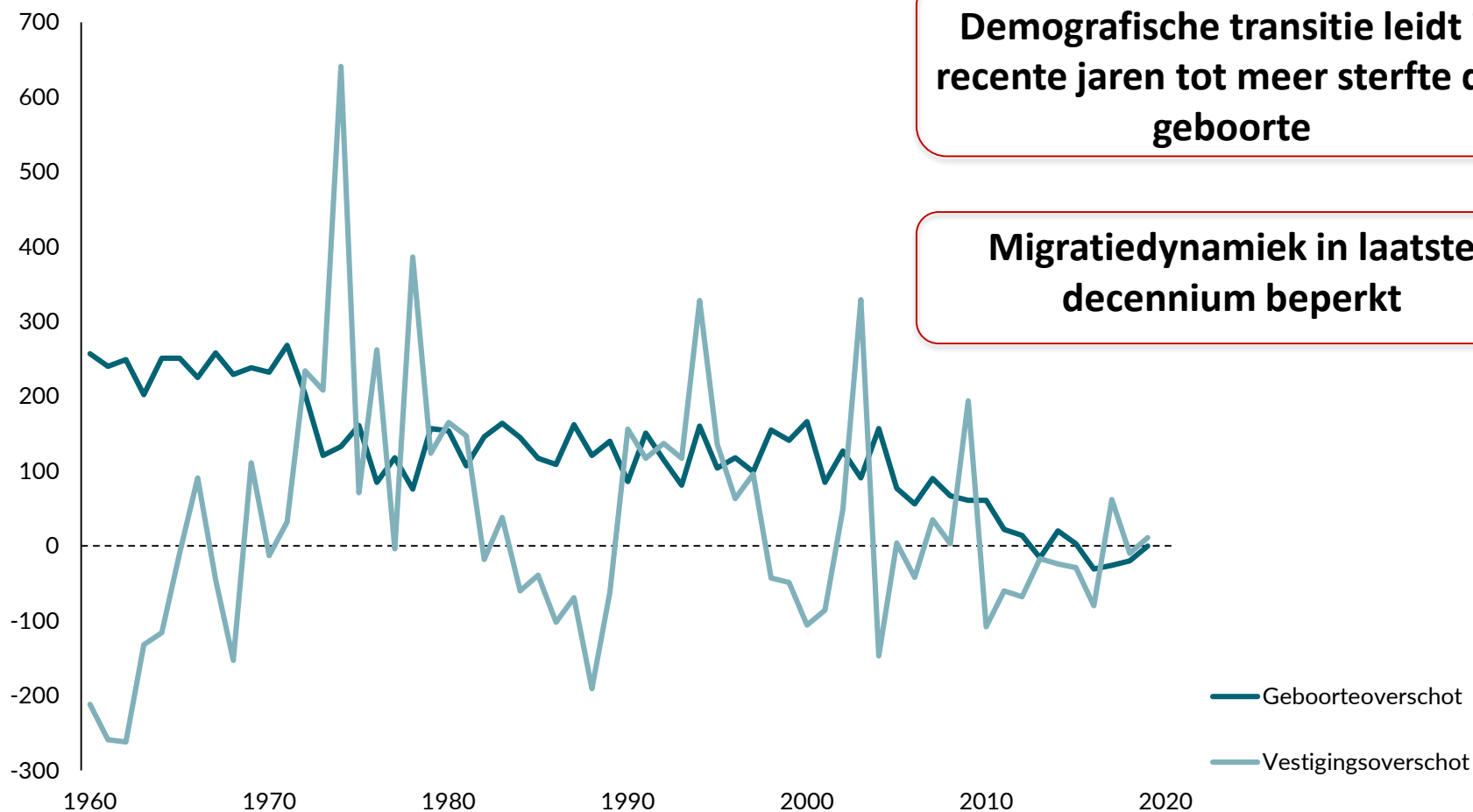
// Bevolkingsontwikkeling Opsterland naar leeftijdscategorieën in 2009 en 2019 en prognoses 2030 en 2040

Bron: CBS en Regionale prognose CBS 2019, bewerking FSP

GEBOORTE- EN VESTIGINGSOverschot

GEM. OPSTERLAND O.B.V. CBS-STATISTIEK

Demografische transitie leidt in recente jaren tot meer sterfte dan geboorte

Migratiedynamiek in laatste decennium beperkt

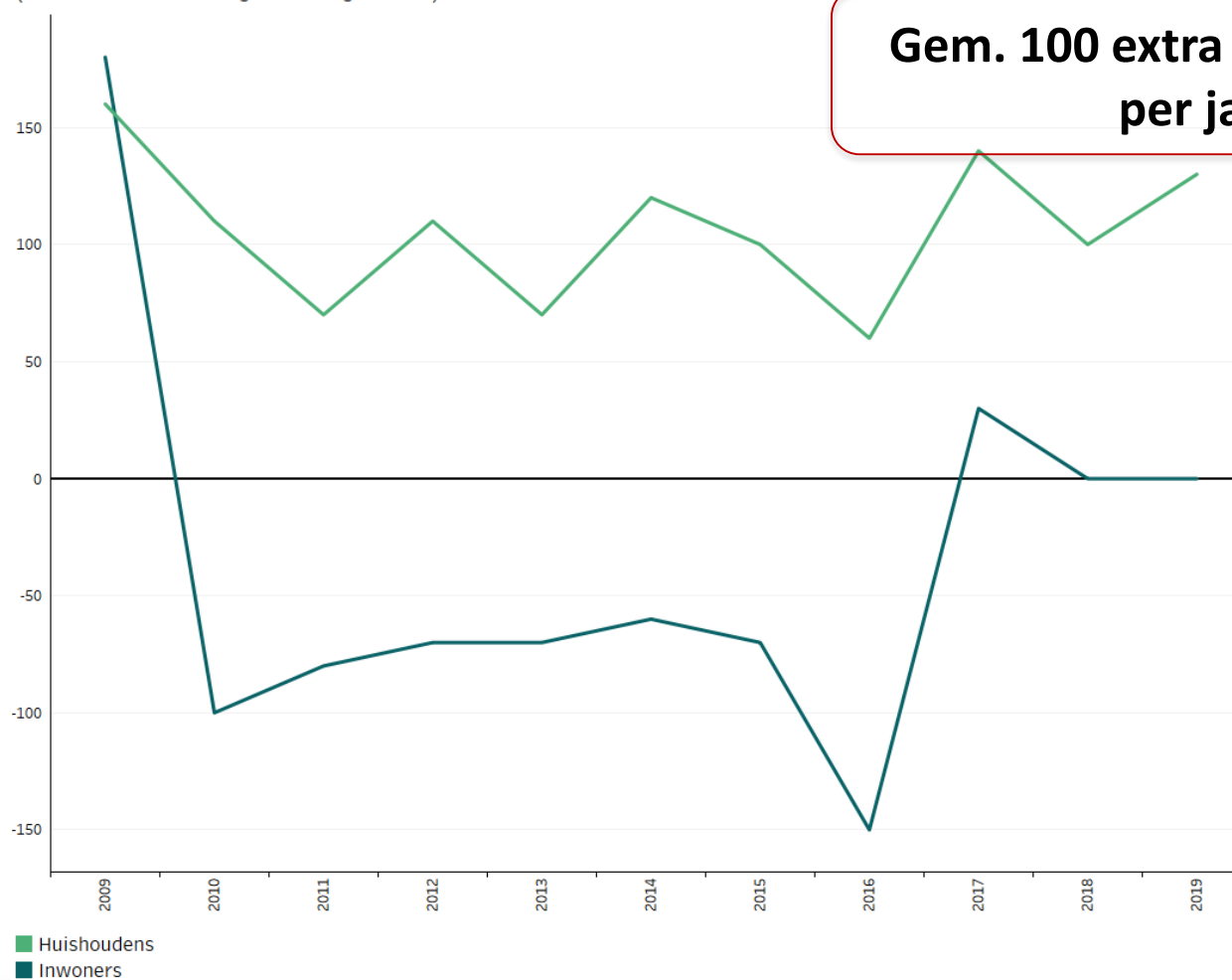
— Geboorteoverschot
— Vestigingsoverschot

MIGRATIESALDO OPSTERLAND

**2009-2016: negatief saldo,
laatste jaren stabiel**

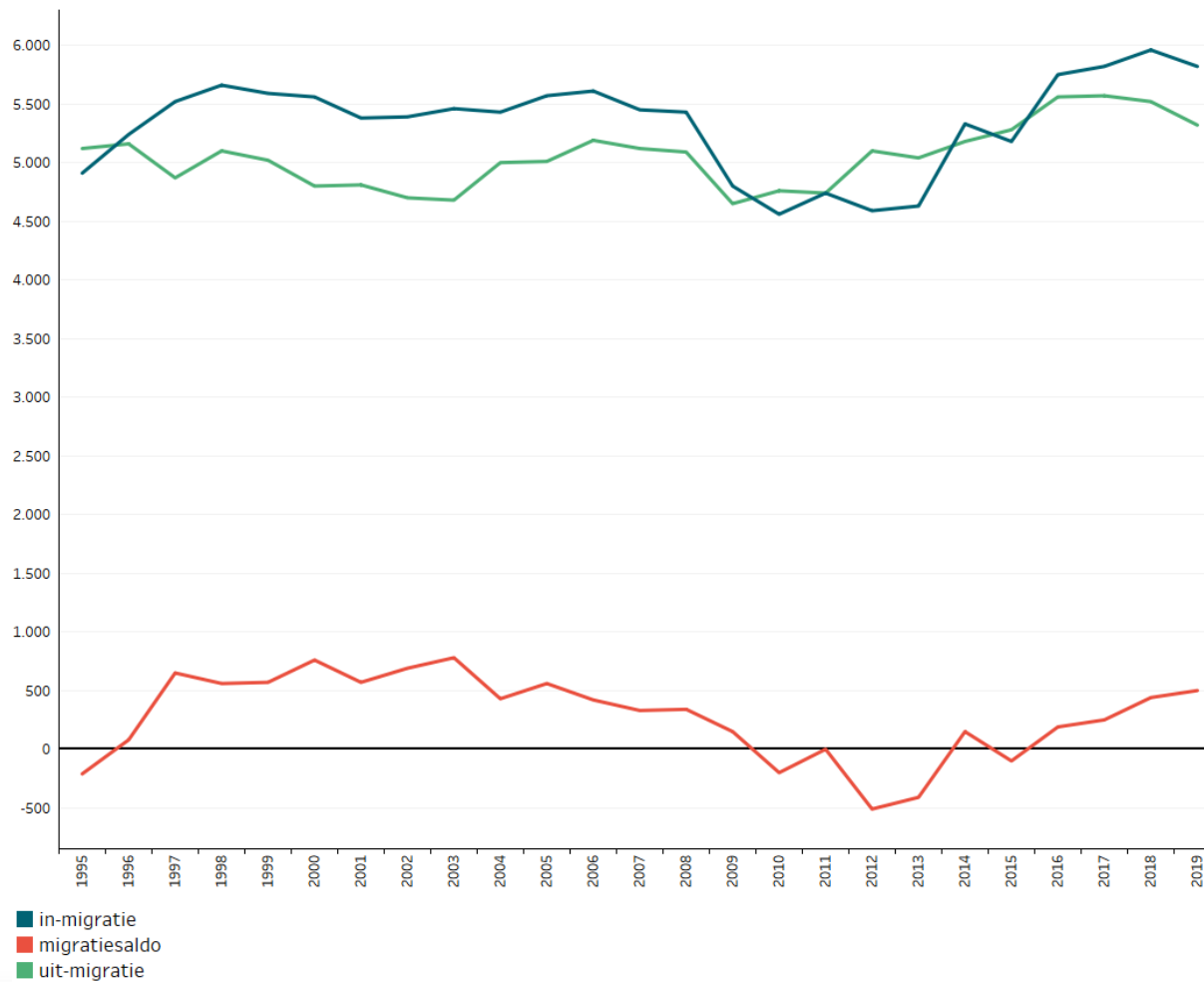
**Gem. 100 extra huishoudens
per jaar**

Migratiesaldo Opsterland, personen en huishoudens, 2009 t/m 2019
(herkomst en bestemming buiten de gemeente)

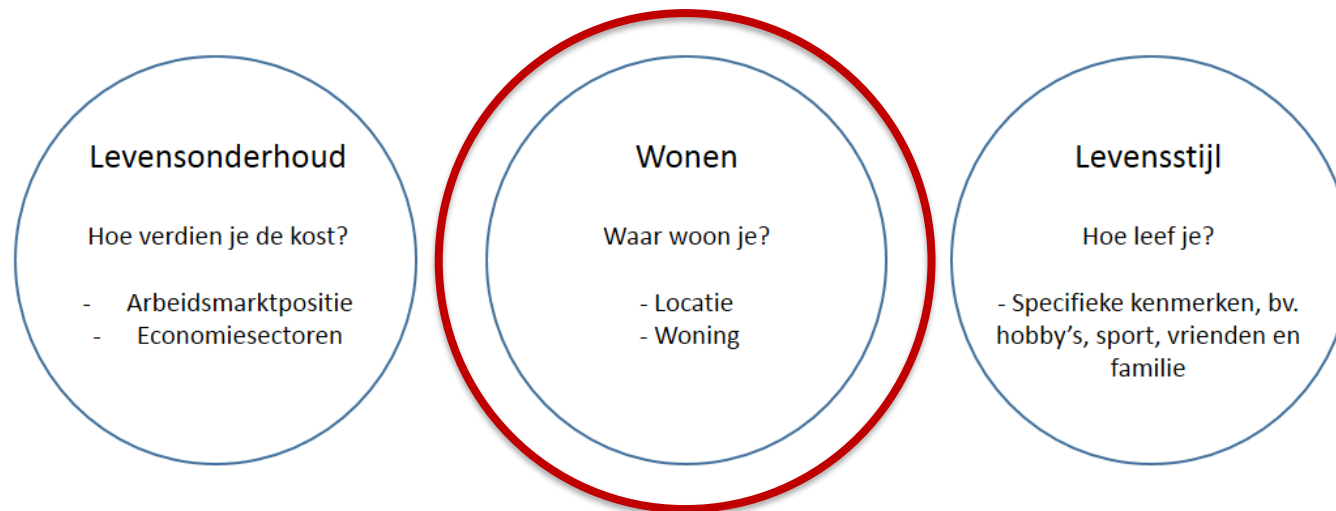

MIGRATIE REGIO ZUIDOOST

In-migratie, uit-migratie en migratiesaldo van inwoners Zuidoost Fryslân, 1995 t/m 2019
(herkomst en bestemming buiten regio Zuidoost Fryslân)

VERTREKMOTIEVEN

Cirkels gebaseerd op Kuhmonen, Kuhmonen and Luoto (2016).

'KAREL', JONGE STARTER VERHUIDS VAN GORREDIJK NAAR GEM. HEERENVEEN

Karel is met zijn vriendin gaan samenwonen in een dorp in de gemeente Heerenveen. Ze wonen daar in een huurwoning. In Gorredijk konden ze geen betaalbare huurwoning vinden. De volgende stap is het vinden van een koopwoning, bij voorkeur weer terug in Gorredijk.

"In een klein dorp moet je het echt hebben van de mensen om je heen. En daar moet je wel tussen passen."

'ANNA', ZESTIGER VERHUIDS VAN GORREDIJK NAAR GEM. WAADHOEKE

Anna verhuisde dit jaar samen met haar vriendin van Gorredijk naar een dorp in de gemeente Waadhoeke. Het vinden van een goede, betaalbare woning met een grote tuin konden ze in de oude omgeving niet vinden, dus trokken ze naar het noorden van de provincie.

“Wij zochten niet specifiek in ons huidige dorp. We zochten een woning met een grote tuin en betaalbaar. Ons budget was niet zo groot. Nou en automatisch kom je dan ook in het noorden van de provincie terecht, daar heb je betaalbare huizen met een redelijk grote tuin. Daar hebben we ook gezocht, in heel veel plaatsen.”

'HANNEKE, MID-VIJFTIGER VERHUID VAN SIEGERSWOUDE NAAR GEM. OOSTSTELLINGWERF

Hanneke is in 2019 met haar man verhuisd van Siegerswoude naar de gemeente Ooststellingwerf. Ze wonen nu in een vrijstaand huis, dat levensloopbestendig is en een grote tuin heeft. In hun zoektocht trokken ze een cirkel om Siegerswoude die steeds groter werd, omdat er geen geschikte, betaalbare woning te vinden was.

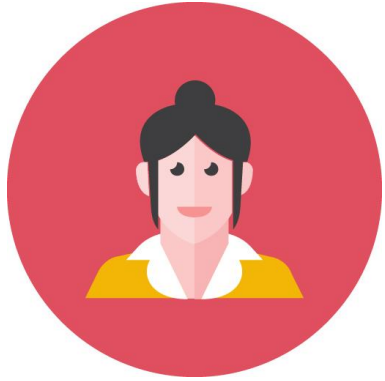
“Vorig jaar kwamen mensen hier wonen, uit de stad, ik geloof Amersfoort, echt wel een eind weg, en die wilden op het platteland wonen want dat was zo gezellig. Ik denk dat ze hier een half jaar gewoond hebben, toen zijn ze weer vertrokken, het was veel te stil hier. ... Ze kwamen een keer langs om kennis te maken, daarna zag je ze niet meer. Er werd ook een groot hek om het huis heen gebouwd, dat zijn wij helemaal niet gewend in het buitengebied. Ze zonderden zich af, net als in de stad.”

'EVELINE', JONGE STARTER VERHUID VAN GORREDIJK NAAR GEM. HEERENVEEN

Eveline is bij haar vriend in Heerenveen ingetrokken. Daarvoor woonde ze in haar ouderlijk huis in Gorredijk. Haar vriend woonde al in een kleine koopwoning in Heerenveen, dus dat was een logische eerste stap. Inmiddels wonen ze sinds kort in een klein dorp in de Fryske Marren.

“Mensen hebben hun eigen ding maar je kan wel bij elkaar aankloppen. Toen we hier kwamen wonen, onze eerste nacht, toen hadden we geen tandpasta, toen zijn we ook naar de burens geweest en dat was helemaal prima, toen hebben we tandpasta gekregen.”

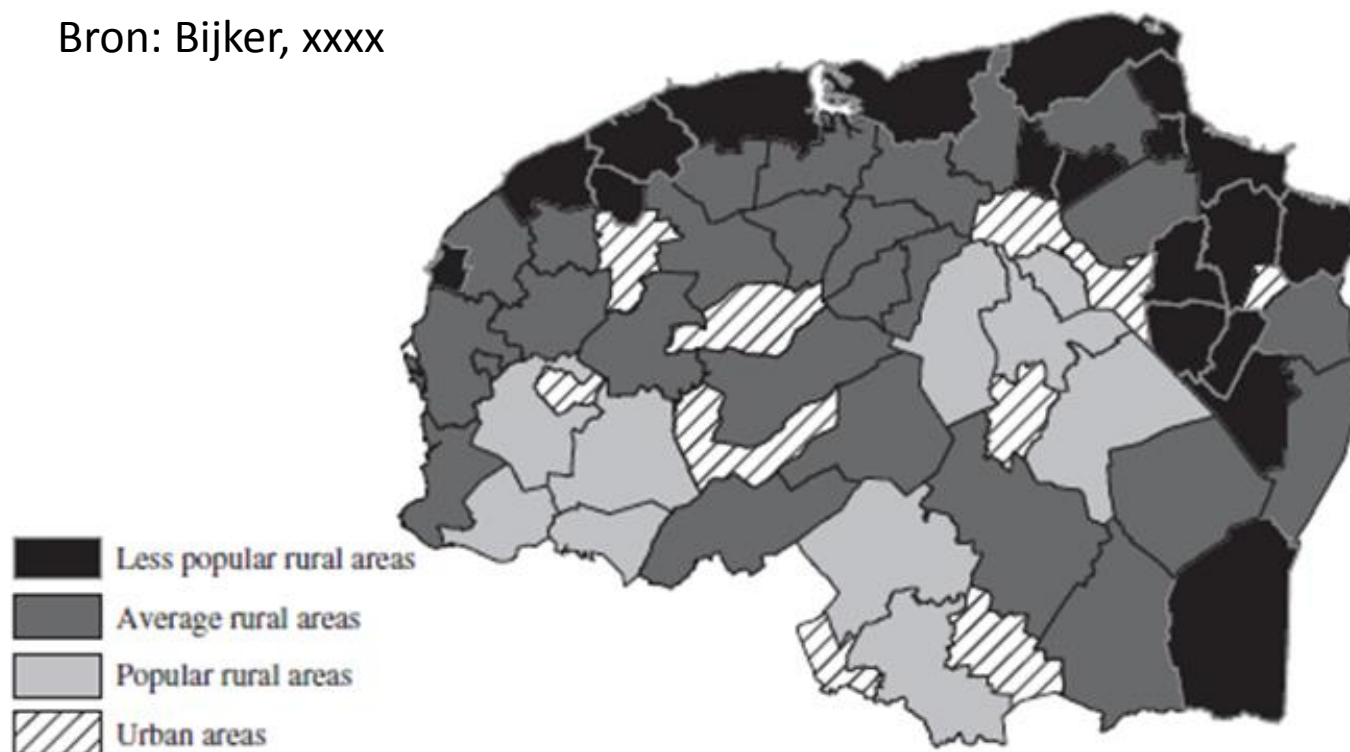

'EMMA', MID-VIJFTIGER
VERHUIDS VAN LANGERSZWAAG NAAR GEM. STEENWIJKERWOLD

Emma is dit jaar met haar man vanuit Langerszwaag naar Steenwijk verhuisd, waar ze in een appartement wonen. Ze wilden eerst wel in het zuiden van Friesland blijven en hebben gezocht in Heerenveen, maar konden daar niks vinden. In de toekomst willen ze meer naar het buitenland, daar past hun huidige woning goed bij.

OPSTERLAND IS GEMIDDELD

Bron: Bijker, xxxx

ONDERTUSSEN BINNEN IN OPSTERLAND

/ Groot dorp (5.000 tot 15.000 inw.)

- Gorredijk

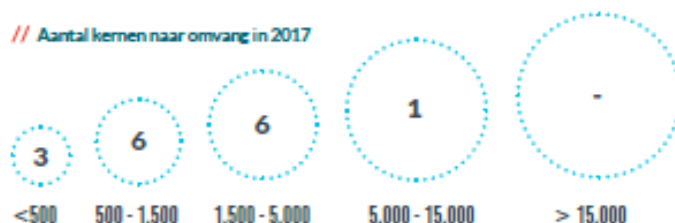
/ Dorp (1.500 tot 5.000 inw.)

- Bakkeveen
- Beetsterzwaag
- Nij Beets
- Tijnje
- Ureterp
- Wijnjewoude

/ Klein dorp (tot 1.500 inw.)

- Frieschepalen
- Hemrik
- Langezwaag
- Lippenhuizen
- Siegerswoude
- Terwispel
- Olterterp
- Jonkerslân
- Luxwoude
- Drachten-Azeven

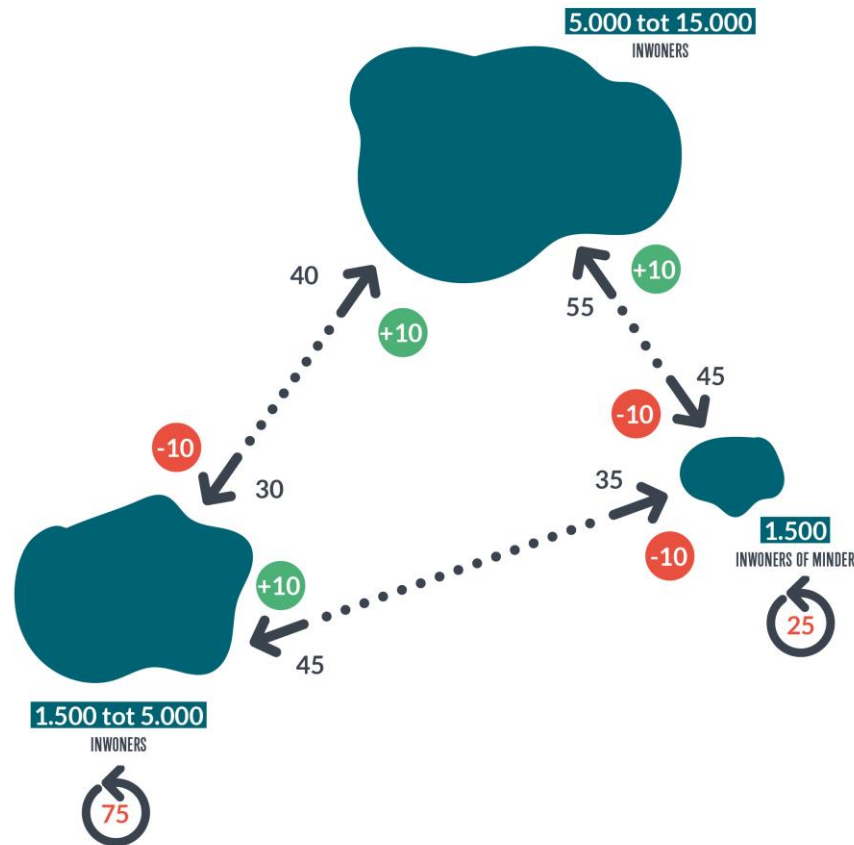
// Aantal kernen naar omvang in 2017

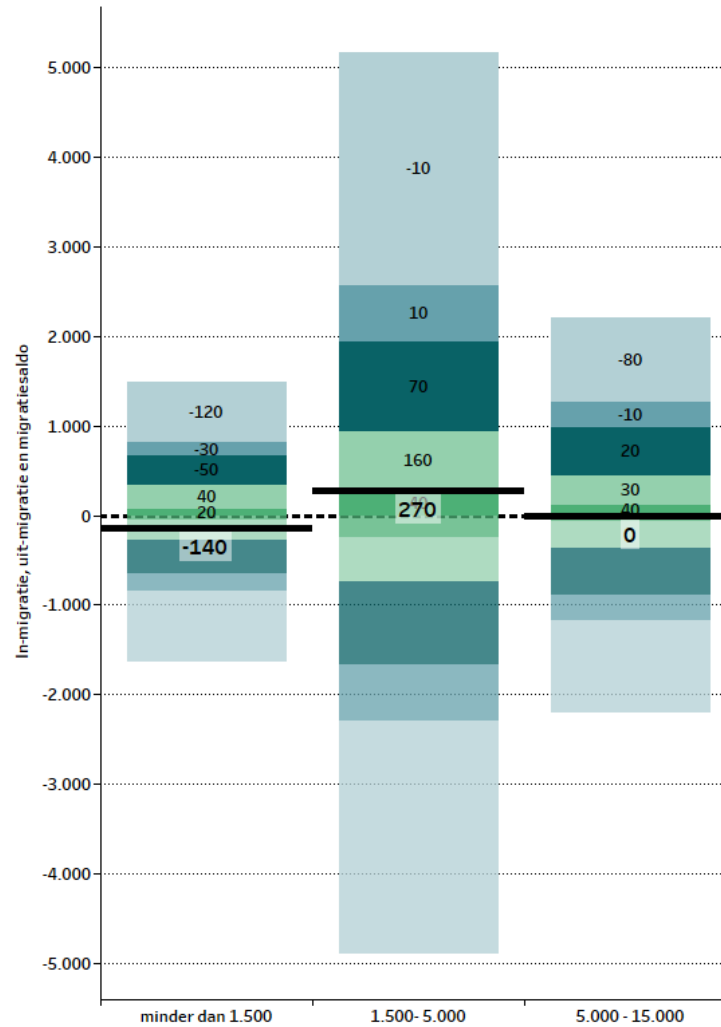
ER ZIJN IN TOTAAL
16 KERNEN IN
OPSTERLAND

VERHUIZINGEN BINNEN DE GEMEENTE

Gemiddeld aantal binnengemeentelijke verhuizingen per jaar, Opsterland, 2009 t/m 2019

In-migratie, uit-migratie en migratiesaldo Opsterland, aantallen naar kerntype, 2009 t/m 2019 (herkomst en bestemming Fryslân, buiten de gemeente)

- Kerntype 15.000 of meer inwoners
- Kerntype 5.000 tot 15.000 inwoners
- Kerntype 1.500 tot 5.000 inwoners
- Kerntype 500 tot 1.500 inwoners
- Kerntype 500 of minder inwoners

BEWEGINGEN OPSTERLAND <> FRYSLAN

BALANS 2009-'19

/ Voor de kleine dorpen (<1500) geldt:

Meer uit-verhuizingen dan in-verhuizingen: netto verlies van kleine dorpen is c. 140 inwoners die m.n. naar grote dorpen (>15000) gaan

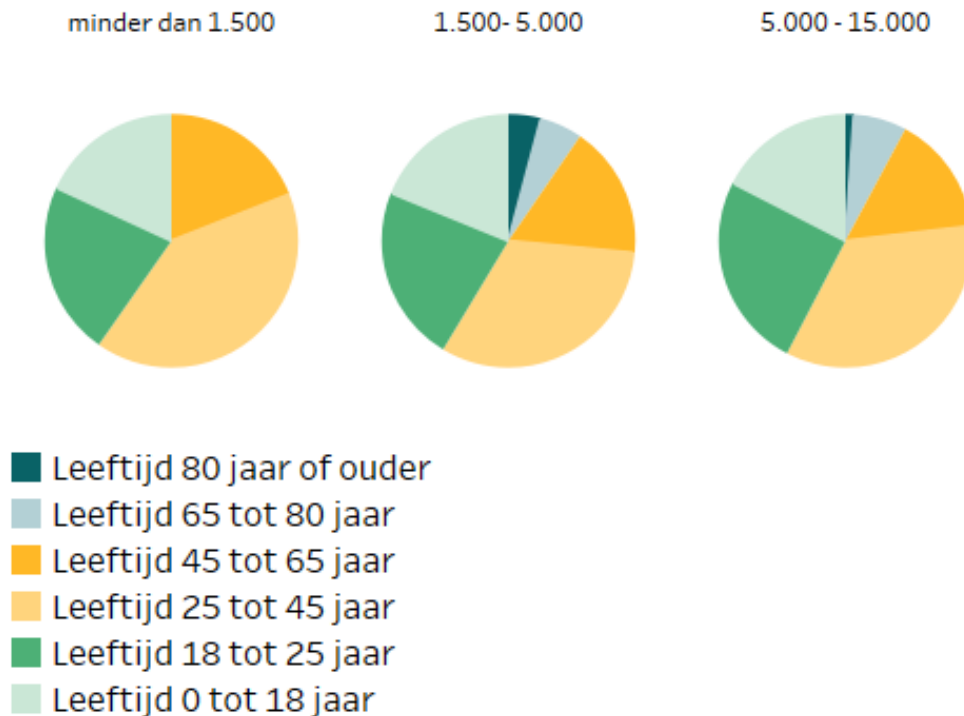
/ Voor dorpen (1500-5000) geldt:

Meer in-verhuizingen dan uit-verhuizingen: netto winst (270 inwoners) vnl. afkomstig uit kleine dorpen

/ Het grote dorp (5000-15000) G'dijk blijft stabiel, maar verliest netto 80 inwoners aan kernen > 15000 inwoners

KLEINE DORP RELATIEF IN TREK BIJ JONGEREN

In-verhuizingen naar leeftijd en kerntype,
Opsterland, 2009 t/m 2019
(herkomst Fryslân, buiten de gemeente)

c. 80% van de in-verhuizers in het **kleine dorp** (<1500) is jonger dan 45

In het **kleine dorp** (<1500) vestigen zich geen 65+ers

Klein percentage 65+ers in verhuizen naar **dorpen > 1500**

TUSSENTIJDSE CONCLUSIES T.B.V. SCENARIO'S

- / De natuurlijke demografische beweging leidt tot krimp, maar migratie is de 'klassieke' onzekere factor
- / Nochtans is de migratie voor ruim 80% regionaal van aard en in het afgelopen decennium minder dynamisch geworden (gemeten winst/verlies aantallen)
- / Toch zijn er signalen:
 - Gorredijk stabiel
 - Dorp 1500-5000 inwoners in trek
 - Kleine dorp (<1500) op bescheiden netto verlies, maar wel in trek bij jongeren
- / Opsterland is te typeren als 'gemiddeld populair platteland'
 - Rust & ruimte (leefstijl gerelateerd) als vestigingsfactor
 - Beschikbaarheid woningen als vertrekfactor
 - Levensonderhoud (werk) lijkt minder relevant voor zowel vestiging als vertrek
- / Het enige, opvallende groeiperspectief is dat van de éénpersoons huishoudens

3. ANALYSE WOONVISIES

- ／ 3.1 Methodologie
- ／ 3.2 Thema: Woningvoorraad
- ／ 3.3 Thema: Senioren
- ／ 3.4 Thema: Energietransitie
- ／ 3.5 Thema: Sociale sector
- ／ 3.6 Thema: Vitaliteit
- ／ 3.7 Visie op het wonen

3.1: METHODOLOGIE

/ Thematische analyse van woonvisies

Op basis van vastgestelde thema's zijn de woonvisies meerdere keren volledig doorgelezen, waarbij elke keer meer informatie werd geselecteerd die paste bij de thema's.

/ De vijf gemeentes in zuidoost Fryslân

- Smallingerland
 - 'Omgevingsgerichte woonvisie met woonbouwprogramma' 2020-2025 door STEC Groep.
- Opsterland
 - 'Woonvisie gemeente Opsterland' 2017-2021 door RIGO Research & Advies B.V.
- Heerenveen
 - 'Woonvisie gemeente Heerenveen' 2015-2020 door eigen gemeentelijke adviseur.
- Ooststellingwerf
 - 'Woonvisie: Ooststellingwerf' 2017-2022 door eigen afdeling Mens en Omgeving.
- Weststellingwerf
 - 'Woonvisie gemeente Weststellingwerf' 2017-2021 door RIGO Research & Advies B.V.

3.1: METHODOLOGIE – DE VIJF THEMA'S

Vanuit de analyse zijn er vijf overkoepelende thema's gevonden, met elk een specifieke focus op het domein van wonen.

- 1) Woningvoorraad: Nieuwbouw of behouw voorraad.
- 2) Senioren: Levensloopwoningen en leefbaarheid.
- 3) Energietransitie: Duurzaamheid en energieneutraal.
- 4) Sociale sector: Betaalbaarheid en beschikbaarheid.
- 5) Vitaliteit: Platteland en dorpen.

De volgende pagina's zullen elk thema stuk voor stuk belichten. Om de analyse overzichtelijk te maken is er gebruikt gemaakt van vier type bevindingen:

- I. Unanieme visie: alle gemeentes hebben dezelfde visie.
- II. Twee soorten visies: De gemeentes kunnen worden opgedeeld in twee groepen visies.
- III. Unieke kansen: één of twee gemeentes hebben een bijzondere visie die de andere niet hebben.
- IV. Aandachtspunt: onderwerp die niet worden benoemd door alle gemeentes maar wel cruciaal zijn.

3.2: THEMA WONINGVOORRAAD: NIEUWBOUW OF BEHOUV VOORRAAD

Unanieme visie:

- / Collectief Particulier Opdrachtgeverschappen ondersteunen. Bij CPO projecten zijn de toekomstige bewoners gezamenlijk ook de opdrachtgever.

Twee soorten visies:

- / Uitbreiding woningvoorraad in grote kernen. ← **Opsterland**
- / Nieuwbouw alleen als behoud en moderniseren van woningvoorraad.

Unieke kans:

- / Transformeren van (commercieel) vastgoed tot tijdelijke huisvesting starters en statushouders.

3.3 THEMA SENIOREN: LEVENSLLOOPWONINGEN EN LEEFBAARHEID

Unanieme visie:

- / Levensloopbestendige woningen om zelfredzaamheid te vergroten en langer thuis wonen mogelijk te maken.

Unieke kansen:

- / Ondersteunen en initiëren van innovatieve woonvormen en burgerinitiatieven. ← **Opsterland**
- / Motiveren van doorstroming op de huizenmarkt in duurdere sector door verkoop woningen van senioren.
- / Impact van vergrijzingen op leefbaarheid in dorpen en wijken. ← **Opsterland**

3.4 THEMA ENERGIETRANSITIE: DUURZAAMHEID EN ENERGIENEUTRAAL

Unanieme visies:

- / De woningvoorraad moet verduurzamen.
- / Voor particulieren zijn er duurzaamheidsleningen en het bouwloket.

Unieke kansen:

- / Alle woningen gemiddeld energielabel B. ← **Opsterland**
- / Nieuwbouw woningen zijn energieneutraal of BENG. ← **Opsterland**
- / Grootschalige verduurzaming sociale huur sector. ← **Opsterland**

Aandachtspunt:

- / Burger als pionier in lokale energieopwekking.

3.5 THEMA SOCIALE SECTOR: BETAALBAARHEID EN BESCHIKBAARHEID

Unanieme visie:

- / Aanpakken goedkope en dure scheefheid in huursector.

Twee soorten visies:

- / Verkoop woningen sociale sector – verkleinen van aanbod. ← **Opsterland (alleen in kleine kernen)**
- / Nieuwbouw in de sociale sector – vergroten van aanbod.

Aandachtspunten:

- / Aanpak en vervanging gedateerde en lage kwaliteitswoningen.
- / Toekomst van sociale huur in kleine kernen.

3.6 THEMA VITALITEIT: PLATTELAND EN DORPEN

Unanieme visies:

- / Wijkgericht en/of integraal beleid om leefbaarheid te vergroten.
- / Burgerinitiatieven ondersteunen.
- / Vergijzing heeft grote impact op leefbaarheid in de kleine dorpen.

Unieke kansen:

- / Mogelijkheden voor meer diversiteit (statushouders, starters, expats, en andere bijzondere doelgroepen).
- / Nu aanpakken van toekomstige verloedering/leegstand van commercieel, agrarische en particulier vastgoed.

Aandachtspunt:

- / De woonomgeving als cruciale factor voor de gezondheid en welzijn.

3.7 VISIE OP HET WONEN

Deze analyse kan u voorzien van nieuwe informatie over de verschillende soorten woonvisies van omliggende gemeentes. Tevens dient het ook als inspiratiebron voor nieuwe zienswijzen.

Slotwoord

Van het verleden en heden naar de toekomst: durf toekomstscenario's te geven.

Algemene opmerkingen:

- Benoem de visie: stel ambitieuze doelen die de gemeente wil bereiken.
- Wonen is meer dan een huis: een integrale blik met aandacht voor leefbaarheid, mienskip en gezondheid.
- De burger als pionier in het nieuwe wonen: betrek de burgers in de woonvisies.
- Gemeentegrens overstijgend: bespreek samen met omliggende gemeenten jullie visie.